

LES

100 anys
1906-2006

ARESTA 94
JULIOL-AGOST 2008
2

TEMA DE PORTADA
CUITA EL SOL
Feliu Izard

6
ARTICLE
EL MONTSEC I EL JOC D'ESCACS
Manel Cortès

9
ARTICLE
RAQUETES DE NEU
Joan Torres

10
ITINERARI EXCURSIONISTA
SERRA DE L'OBAC (III)
Manel Cortès

12
SEAM
TOLBA: FALS (745 m)
Guillem Ullastre

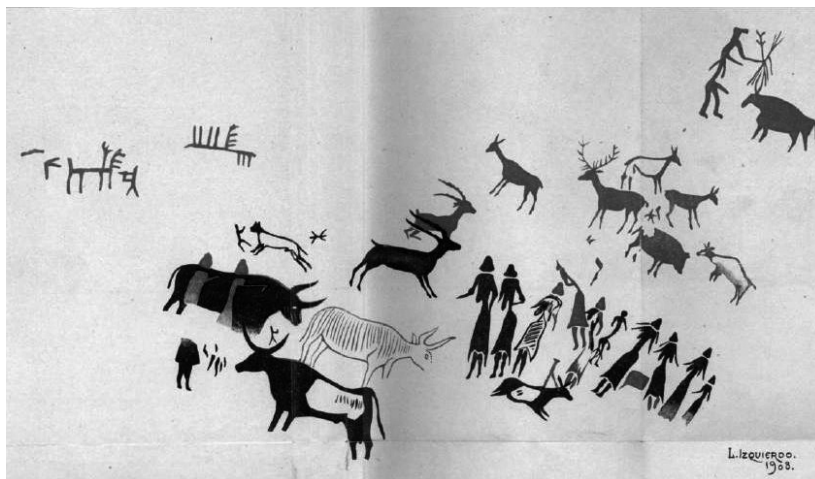
13
ARTICLE
VERTADER VERDAGUER
Pau Salla

14
PUBLICACIONS
GELL

16
APUNTS I COMUNICACIONS
Equip ARESTA

EQUIP DE REDACCIÓ: Mercè Ciutat, Josep Lluís Gàzquez, Mercè Gàzquez, Dolors Llordés, Carmina Pardo, Carles Sàez, Núria Solé. DISSENY GRÀFIC: Josep Herràndiz. EDITA: Centre Excursionista de Lleida. REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ: C/ Comerç, 25. 25007 Lleida. Tel.: 973242329. Fax: 973234497. E-mail: cel@cel.cat INTERNET: <http://www.cel.cat> IMPRIMÈIX: Arts Gràfiques Bobalà, SL. DIPÒSIT LEGAL: L-39-1958. Tirada: 1.200 exemplars. Publicació no lucrativa. El CEL no es responsabilitza de les opinions dels autors. Es permet la reproducció però amb l'esment de l'autor i l'origen. Subscripció de 6 números: 13 euros. Preu del número: 2,40 euros. Imprès en paper de cel·lulosa blanquejada sense clor. FOTO DE PORTADA: Àreu: sortida cursa. Foto: Imma Dorda.

COL-LABOREN:

Des de l'any 1906, la nostra entitat ha treballat amb afany en la defensa i difusió del nostre patrimoni històric i natural. L'excursionisme no pot ésser una pràctica esportiva neutra en aquest sentit.

Precisament, aquest mes de setembre farà cent anys de la divulgació de les famoses pintures de la roca dels Moros del Cogul. El Centre Excursionista de Catalunya i nosaltres vam esdevenir pilars bàsics d'aquest esdeveniment.

Les pintures foren descobertes per mossèn Huguet, rector del Cogul. Sembla que ho comunicà a les entitats culturals. Inicialment reberen la visita d'en Ceferí Rocafort i el destacat estudiós dels Pirineus en Juli Soler, que feien una travessa per les Garrigues. El 27 de setembre de 1908 el Centre Excursionista de Lleida organitzà una "expedició" en carros amb l'eminent professor de prehistòria i etnografia de la universitat de Fribourg Henry Breuil, que era una autoritat mundial sobre el tema. Verificà l'autenticitat de les pintures. Fou la representació més antiga de la figura humana coneguda en aquell moment i, amb les de Cretas, a Terol, foren els primers jaciments del que s'anomenaria art llevantí. La principal rellevància del Cogul radica principalment en ésser capdavantera en els dos sentits exposats anteriorment. El butlletí núm. 10 del Centre de l'octubre de 1908, recull un monogràfic dedicat al tema. El nostre consoci Manel Herrera Ges redacta una alegre descripció de l'aventura, així mateix hi ha unes valoracions inicials de l'erudit invitat.

Passen els anys, però ens mantenim fidels als principis de defensa i difusió del nostre patrimoni: lluitem per la unitat del Museu de Lleida (on podria haver-hi peces de l'antic museu del CEL que foren lliurades al Diocesa, precisament per en Manel Herrera Ges), recuperem camins llegendaris, actuem sobre ermites malmeses, difonem les restes de l'arquitectura bèl·lica de la Guerra Civil de 1936-1939, ens fem ressò del deteriorament del molí del Segrià del segle XVII en la sèquia de Fontanet... Ningú pot posar en dubte que romanem lleials.

El proper dia 21 de setembre organitzarem, conjuntament amb el CEC, una excursió per commemorar la visita de l'abat Breuil i la divulgació del jaciment que és patrimoni de la humanitat.

Joan Ramon Segura
President del CEL

Cuita el Sol 2008

El dissabte 7 de juny, a Àreu, van tornar a repicar les campanes per donar la sortida a la Cuita el Sol. Tot i que les previsions del temps barcelonines no eren pas gaire bones (dels 645 inscrits, 133 es van quedar a casa amb gran disgust del comptable), el sol no va voler pas fallar a la cita anyal de la Cuita el Sol, així com la gent de la Vall Ferrera i els nostres consocis, i com sempre, el sol va acompanyar i va permetre donar la sortida just en el moment en què es ponía darrere la serra de Tudela. Prèviament ho havien fet les noies i els joves. El toc de sortida el van donar l'escriptora pallaresa Maria Barbal i el mateix Pep Coll, qui, amb el dorsal núm. 0 va sortir escopetejat a perseguir el sol fins al cim del Monteixo. Enguany, tot i el "canvi climàtic", la neu, bastant dura i encrostada, senyorejaba el cim del Monteixo, i per precaució es va abaixar l'arribada 150 m.

Els primers en arribar, després d'una aferrissada lluita, varen ser en Jessed Hernández dels Mountain Runners del Berguedà, perseguit de molt a prop pel nostre consoci l'Òscar Roig i l'andorrà Ferran Teixidó. En noies primera fou la Sònia Belenguer de l'A. E. Pallars, seguida de la incombustible Teresa Forn i de l'aranesa Dolors López del Ceva.

El gran premi Quim de l'Aubach, reservat als pallaresos, va ser per a la guanyadora Sònia Belenguer de Sort i per Jaume Piñol de Sort (tot i que es va entregar in situ erròniament al 2n pallarès, Jordi Marco de la Pobla de Segur, coses d'informàtica).

Els vells *rockers*, i sempre en forma, Quico Soler i Joan Cardona, van guanyar en les categories Veterà i Màster respectivament i en noies ho van fer la Teresa Forn i la Carme Millán de Balaguer.

El temps dels primers, Jessed i Sònia, de 59' 29" i 1 h 23' 14" no pot pas ser homologat a efectes del Gran Premi "Isard de l'Alt Pirineu", ja que el recorregut era un pèl inferior a l'habitual. El cronometratge, per part de No-Límit, perfecte. Tothom va recollir el seu diploma just en creuar el pont d'Àreu. Quan la informàtica funciona, tot va molt bé.

La Cuita el Sol "jove", reservada als menors d'edat, arriba al collet del Jespedit, a 2.200 m i amb 1.000 de desnivell. Va ser comandada per en Genís Zapater del C. E. de la Segarra, Òscar Jorba del Cefuc i per Oriol Pellicer de la Lira Vendrellenca. Les primeres xiquetes en arribar van ser la Laura Balet de Sabadell, la nostra promesa Ares Izard i la pallaresa Aida Cortina.

Com cada any, la cursa, a més a més de tenir un caire esportiu, també va ser una jornada festiva i cultural, amb un assortit mercat de productes pallaresos, exhibició de gossos de pastor i amenitzada pels acordionistes de Sort i el "Tamboriler d'Araós i les rates de Montardit".

Ja veieu, que si volem organitzar la millor cursa del món als Pirineus, podem!!!! Més de cinquanta consocis van fer possible de nou, el miracle de la Cuita el Sol.

Moltes gràcies a tothom i "totdon" que ha ajudat, col·laborat i participat.

Feliu Izard

Cim del Monteixo.
Foto: Baylina de Sort

Pep Coll, Maria Barbal i Feliu Izard a punt de donar el tret de sortida
Foto: Baylina de Sort

Des de l'Arستا volem felicitar el Feliu Izard com a capdavanter i vertadera ànima de la cursa, a tota l'organització i a tots/es els/les participants. També agrair a la Maria Barbal i al Pep Coll les paraules que van donar el tret de sortida i que publiquem a continuació:

“Dones que us prepareu per sortir cap al Monteixo des d'Àreu, avui, dissabte 7 de juny de 2008, vagi en primer lloc a totes en conjunt la meua admiració per l'energia que sentiu als vostres cossos, per les ganes de fer el cim, pas a pas i, a cada una en particular, per l'esperança o el somni d'arribar-hi la primera.

Avui celebrem, de nou, la possibilitat de participació sense entrebancs. Podem passar per alt que va transcórrer molt de temps abans que fos permès que les dones participessin a les curses, però m'agrada recordar-ho. Fins al 1984, a Los Angeles, en la XVIII edició dels Jocs Olímpics, no va ser que les dones van córrer la Marató. Sembla que a la Grècia antiga no es deixava competir les dones en esport, com a reflex del punt de vista sobre la inferioritat física respecte als homes, però també per raó del conservadorisme religiós en relació amb la presència pública de les dones amb poca roba. En el festival dedicat a la deessa Hera, Pausanias afirma que les

participants corrien amb unes túniques just per sobre el genoll i mostraven l'espatlla dreta fins al pit. A Esparta es deixava competir les dones en relació amb la idea que les mares que eren fermes i fortes produïrien fills que esdevindrien bons soldats per a les guerres.

Som lluny avui de la preocupació per túniques curtes i penso que, en immensa majoria, oposades a pensar que els nostres fills són projectats com a força per a la guerra. Ens sentim molt afortunades!

M'he volgut fixar en aquest esperit de celebració de llibertats que tendeixen a igualar-nos homes i dones i, per tant, a fer-nos a tots més feliços. Moltes persones han lluitat de maneres diferents perquè avui les gaudísim sense pensar-hi, un instant de memòria pel seu esforç.

Per acabar, vull subratllar l'efecte de la literatura en la vida, en camí invers al que sol portar. El bell conte de Pep Coll, “L'home que corria més que el sol”, ha trobat la seva realitat, els lectors l'han fet seu, l'han transformat i l'han convertit en tradició popular, a Àreu.

Dones, us desitjo bona empena i resistència per a l'anada amb llum. I un amorosit retorn dins la fosca.”

Maria Barbal

Pòdium de "joves". Foto: Carles Sàez

"Benvinguts a Àreu, companys corredors, amics de la vall i forasters. Un any més, i aquest ja és el cinquè, ens disposem a córrer més que el sol, grimpant per les rampes de la muntanya de l'altre cantó del riu.

Sabíeu que Monteixo vol dir la muntanya del teix? Així ho explica el lingüista Joan Coromines, el nostre gran savi, especialista en l'origen dels noms de lloc. Monteixo significa la muntanya del teix, amb una o afegida al final, per influència de la llengua antiga que es parlava per les valls pirinenques abans de la colonització romana. Ho confirma el fet que una partida del terme de Norís, porti precisament el nom de Teix.

El teix és un arbre bastant rar, més aviat solitari. Imagino que la majoria dels que m'escolteu no el sabríeu pas reconèixer. Perquè us en feu una idea, us diré que és de fulla perenne com el pi, l'abet o el xiprer, amb els quals té una retirada. Produeix uns fruits petits, vermells i deliciosos però les seues fulles són verinoses. I és per això que els pastors l'han perseguit i arrencat, per por que el bestiar en mengés. Segons com es miri, el verí també és una virtut. Així ho consideraven els guerrers antics, els quals en portaven sempre una grapat de fulles per empassar-se-les a en cas de caure vius en mans dels enemics.

El teix és, doncs, l'arbre de la mort, però també l'arbre de la vida, ja que pot viure durant segles. Creixes tan a poc a poc que morir no pots, va escriure William Wordsworth, el gran poeta anglès del paisatge i dels boscos. La qualitat de la fusta del teix, dura com la pedra

i la vegada elàstica, era apreciada pels guerrers, els quals de les branques en feien els arcs i les llances. Cultures antigues com la grega, la romana o la cèltica consideraven el teix, com un arbre sagrat. La seva fusta era la més apropiada per fer les estàtues dels déus. El teix doncs, és l'arbre sagrat de la vida i de la mort i sobretot de la lluita. Malauradament, avui es

troba en perill d'extinció.

Després d'aquest preàmbul, entendreu per què l'amic Feliu, el patriarca de les muntanyes, va instituir l'any 2004 el culte al déu teix, l'arbre solitari, el preferit pels guerrers i pels excursionistes. El lloc escollit va ser la Vall Ferrera, al poble d'Àreu, just on arrenca la soca del vell Monteixo; i la data, el primer dissabte de juny, a tocar del solstici d'estiu, quan el sol senyoreja durant més hores damunt les muntanyes i els arbres de l'hemisferi nord.

La iniciativa del patriarca Feliu fou acceptada amb entusiasme pels companys del Centre Excursionista de Lleida i de seguida va comptar amb multitud de seguidors.

I aquí estem per cinquè any consecutiu, protegits amb cuirasses de malla i armats amb pals durs elàstics com la fusta del teix. No sortim a lluitar contra cap exèrcit enemic, sinó pel déu teix, símbol d'una natura maltractada. La majoria tampoc volem obtenir cap medalla. Llitem per nosaltres mateixos: per demostrar-nos almenys un cop a l'any que no ens deixarem atrapar per les ombres de banalitat que envaeixen els nostres països rics.

Ànims companys de lluita! Pujarem al Monteixo amb els darrers raigs del sol i en baixarem a la claror fresca dels primers estels!

Bona cursa als seguidors del vell teix i bona festa a tothom!"

Pep Coll

Cuita El Sol “Nois”

Pos	Dors	Cognom i nom	Sx	Ctg	Entitat/Club	Emprat	Itin	Podi
1	72	Hernandez Gispert, Jessed	H	Senior	Mountain Runners Berguedà	00:59:29	A	Guanyador
2	94	Roig Iglesias, Òscar	H	Senior	C. Exc. Lleida	01:00:49	A	
3	2	Teixidó Martí-Ventosa, Ferran	H	Senior	Club Pirinenc Andorrà	01:02:37	A	
4	237	Freixa Marceló, Joan	H	Senior	Inverse Ditec Triatló Vilanova	01:02:50	A	
5	77	Soler Escamez, Quico	H	Veterà	Mountain Runners Berguedà	01:03:53	A	1r Vet
18	95	Piñol Gómez, Jaume	H	Senior	C. Exc. Lleida	01:08:57	A	Quim de l'Aubac
19	64	Sanvicente Da Rocha, Lluís	H	Senior	Club Pirinenc Andorrà	01:09:02	A	
24	4	Cardona Tarrés, Joan	H	Master	C. Exc. Banyoles	01:09:37	A	1r Master
32	67	Miller Maechle, Aaron	H	Sub-23	Centre Exc. Premià	01:13:43	A	1r Sub-23
51	49	Jordana Ticó, David	H	Senior	Ceps-La Pobra de Segur	01:16:52	A	1er Ferrerenc
150	139	Bertrand Figueroa, Daniel	H	Senior	C. Exc. Lleida	01:34:47	A	
154	479	Victor Castan, Agusti	H	Veterà	C. Exc. Lleida	01:35:05	A	
211	158	Camps Xicart, Francesc	H	Veterà	C. Exc. Lleida	01:43:05	A	
212	7	Bernado Torres, Xavier	H	Sub-23	C. Exc. Lleida	01:43:07	A	
242	60	Ramos Pinto, Miquel Àngel	H	Senior	C. Exc. Lleida	01:48:58	A	
252	339	Moneris Pagès, Jordi	H	Veterà	C. Exc. Lleida	01:50:20	A	
257	418	Rovira Paluzie, Eduard	H	Senior	C. Exc. Lleida	01:51:20	A	
274	298	Llaberia Llvanneras, Jordi	H	Veterà	C. Exc. Lleida	01:53:00	A	
307	0	Coll Martí, Pep	H	Master	C. Exc. Lleida	02:00:42	A	
338	417	Rovira Giro, Faust	H	Senior	C. Exc. Lleida	02:07:51	A	
379	48	Izard Forrellad, Feliu	H	Senior	C. Exc. Lleida	02:28:57	A	
385	296	Laso Miret, Joan	H	Senior	C. Exc. Lleida	02:36:01	A	
403	503	Aparisi Ramon, Xavier	H	Master	Independent	Atrapat	A	

Cuita El Sol “Noies”

1	638	Belenguer Fernando, Sònia	D	Senior	Ass. Esp. Pallars	01:23:14	A	Quim de l'Aubac
2	716	Forn Munné, Teresa	D	Veterà	2x2 Santpedor	01:25:08	A	1a Vet
3	192	Lopez Garcia, Dolors	D	Veterà	Ceva d'Aran	01:25:49	A	
4	676	Vila Raya, Sara	D	Senior	Centre Exc. Solsonès	01:30:17	A	
5	603	Millan Solà, Carme	D	Master	C. Exc. Balaguer	01:31:37	A	1a Master
14	637	Perise Duaigües, Ester	D	Senior	C. Exc. Lleida	01:40:56	A	
17	699	Serral Soler, Gloria	D	Senior	Ass. Esp. Gimnàs Lleida	01:43:30	A	
36	602	Pardo Jimenez, Amalia	D	Master	C. Exc. Olot	02:00:09	A	+ Experiència
58	607	Victor Castan, M ^a Jose	D	Veterà	C. Exc. Lleida	02:23:30	A	
68	666	Martinez Castellnou, Neus	D	Senior	C. Exc. Lleida	02:41:14	A	
69	713	Bellés Mayor, Raquel	D	Senior	Ass. Esp. Pallars	02:42:21	A	1a Ferrerenga
73	622	Muro Figueres, Alba	D	Veterà	C. Exc. Lleida	02:48:35	A	
75	690	Duran Orteu, Marta	D	Senior	C. Exc. Lleida	03:19:23	A	
82	656	Martí Vidal, Rosa Maria	D	Senior	Independent	Atrapada	A	

Cuita El Sol “Jove”

1	795	Balet Caixach, Laura	D	Infantil	U. E. Sabadell	01:11:37	B	1a Jove
2	800	Izard Forrellad, Ares	D	Júnior	C. Exc. Lleida	01:22:54	B	
4	712	De Castellarnau Roca, Ariadna	D	Infantil	Àreu	01:31:57	B	+ Jove (12)
6	775	Demunts Jimenez, Judith	D	Júnior	G. Exc. Campdevàrol	02:17:05	B	
1	771	Zapater Bagues, Genís	H	Júnior	C. Exc. La Segarra	00:44:28	B	1r Jove
2	782	Jorba Morros, Oscar	H	Júnior	Cefuc	00:48:19	B	
3	781	Pellicer Plasa, Oriol	H	Júnior	La Lira Vendrellenca	00:48:35	B	
4	773	Salvador Martinez-Reina, Pere	H	Júnior	UEC Barcelona	00:51:25	B	
17	799	Canudas Coll, Joan	H	Infantil	C. Exc. Alta Ribagorça-Atrapalacabra	01:37:30	B	+ Jove (9)
18	778	Fabregas Balust, Andreu	H	Júnior	Ceps-La Pobra de Segur	01:39:50	B	

El Montsec i el joc d'escacs

D'entrada, algú es preguntarà: —Què hi té a veure el Montsec, amb el joc dels escacs? Doncs mireu, la mateixa relació que puguin tenir una albergínia i la IX simfonia de Beethoven: cap ni una. Tanmateix, com en tantes coses d'aquest món, hom hi pot trobar un lligam, si el busca. Per exemple podríem adduir, com a possible relació, les peces d'aquest joc tallades en cristall de roca, originàries del temps del rei Alfons el Magnànim, trobades a la vila d'Àger. Però aquí descobrirem una relació molt més entortolligada. Anem per parts.

Els escacs tenen un origen antiquíssim, que es perd en la nit dels temps, però sembla que, en la seva forma moderna, els seus inicis es troben en el xaturanga, aparegut a l'Índia cap allà al segle VI dC. Hi ha una coneguda llegenda sobre el seu origen, que referim aquí, puix que és part de l'entortolligada relació a què ens hem referit.

Conten que, en temps molt reculats, en un petit país del subcontinent indi regnava Sirham (o Iadava, segons altres fonts) un sobirà savi, just i prudent. Però el tirà d'un país proper inicià una guerra per tal de conquerir el reialme de Sirham qui, malgrat ser un governant pacífic, hagué d'armar el país per a la defensa. Posà el seu propi i únic fill al front de l'exèrcit, el qual presentà batalla a l'invasor i el derrotà, si bé amb grans pèrdues humanes, entre elles les del general en cap, el fill del rei. El país de Sirham conservà la seva independència, però el rei no se sobreposà a la mort del seu únic fill, i caigué en una profunda depressió. Els cortesans i els millors metges de l'època provaren tots els remeis per vèncer l'aclaparament del monarca, però fou endebades. D'això en resultà que el país, abans tan pròsper, entrés en una greu crisi. En aquestes, un dia es presentà al palau un jove braman, de nom Sessa, oferint que ell podia ajudar el rei a vèncer la seva tristesa. Introduït a la presència reial, va mostrar unes peces tallades i un tauler de la seva invenció, dividit en seixanta-quatre caselles, alternativament blanques i negres, que no eren altra cosa que el joc d'escacs, semblant a com el coneixem avui en dia, i ensenyà al rei i als cortesans les seves regles. El rei, que de primer mirava sense cap interès una partida que el braman jugava contra un dels consellers, observà que la posició de les diferents peces reproduïa la batalla

decisiva en la qual el seu fill havia perdut la vida, salvant el reialme, i que les blanques, sacrificant un alfil, guanyaven la partida. Aleshores, de sobte, s'adonà que la mort del seu fill i de tants guerrers no havia estat endebades, puix que havia servit per lliurar el país de l'esclavatge. Interessat de cop, aprengué el joc, i també recomençà la tasca de govern, tant de temps negligida. Agraït al jove braman, li oferí la recompensa que volgués: un palau, un tresor, el govern d'una província... però Sessa no acceptà res, dient que haver retornat al rei la pau d'esperit era premi més que suficient. Tanmateix, el rei insistí, i fou aleshores quan Sessa li féu una estranya petició: —*Mireu, senyor, ja que insistiu, us demano que em pagueu en blat, donant-me un gra per la primera casella del tauler, dos per la segona, quatre per la tercera, vuit per la quarta ... i així successivament, doblant a cada casella el contingut de l'anterior.*

—*Només això?* Preguntà el rei, sorprès de l'aparent futilitat de la comanda. I manà que lliuressin a Sessa uns quants sacs de blat, creient que així pagava amb escreix. Però un conseller present, home versat en la ciència matemàtica, tot astorat advertí al rei que la petició de Sessa no era pas tan modesta com semblava, ja que la quantitat de blat que en resultava formaria un munt que, tenint per base la capital del reialme, s'alçés cent vegades més alt que l'Himàlaia, i que semblant durant mil segles tots els camps de l'Índia, no produïrien pas el gra suficient. El rei hagué de confessar la seva impotència a Sessa, i aquest el rellevà de l'obligació contreta, no sense advertir-lo de la necessitat de mesurar l'abast dels compromisos abans d'adquirir-los. Acaba la llegenda dient que Sessa fou nomenat conseller reial, càrrec que exercí amb seny i prudència al llarg de molts anys.

Fins aquí la llegenda. És veritat, però, que d'un senzill tauler d'escacs, doblant a cada casella el contingut de l'anterior, en resulta una quantitat de blat tan colossal? Bé, tot i no ser tan versats en matemàtiques com aquell conseller llegendari, provarem de donar una resposta i de quantificar-la: una sèrie numèrica en què cada terme resulta de duplicar el valor de l'anterior, és una progressió geomètrica de raó 2. El valor del darrer terme és donat per l'expressió $a_1 r^{(n-1)}$ en què a_1 és el primer terme, r és la raó

i n el nombre de termes de la progressió. En el cas que ens ocupa hi hauria a la darrera casella 1×2^{63} grans de blat. Ara ja podem fer el càlcul, amb logaritmes per tal de simplificar la feina. Tenim:

$$\log 2^{63} = \log 2 \times 63 = 0,301030 \times 63 = 18,964890.$$

l'antilogaritme de 18,964890 ens dona el resultat, que és $= 9,22337 \times 10^{18}$ i, en llenguatge entenedor, més de 9 trilions de grans. Bé, això a la darrera casella, però a més cal afegir també el contingut de totes les caselles anteriors. La suma dels termes d'una progressió geomètrica, essent a el darrer terme, és igual a

$$S_n = [(r a_n) - 1] / r - 1.$$

En el nostre cas:

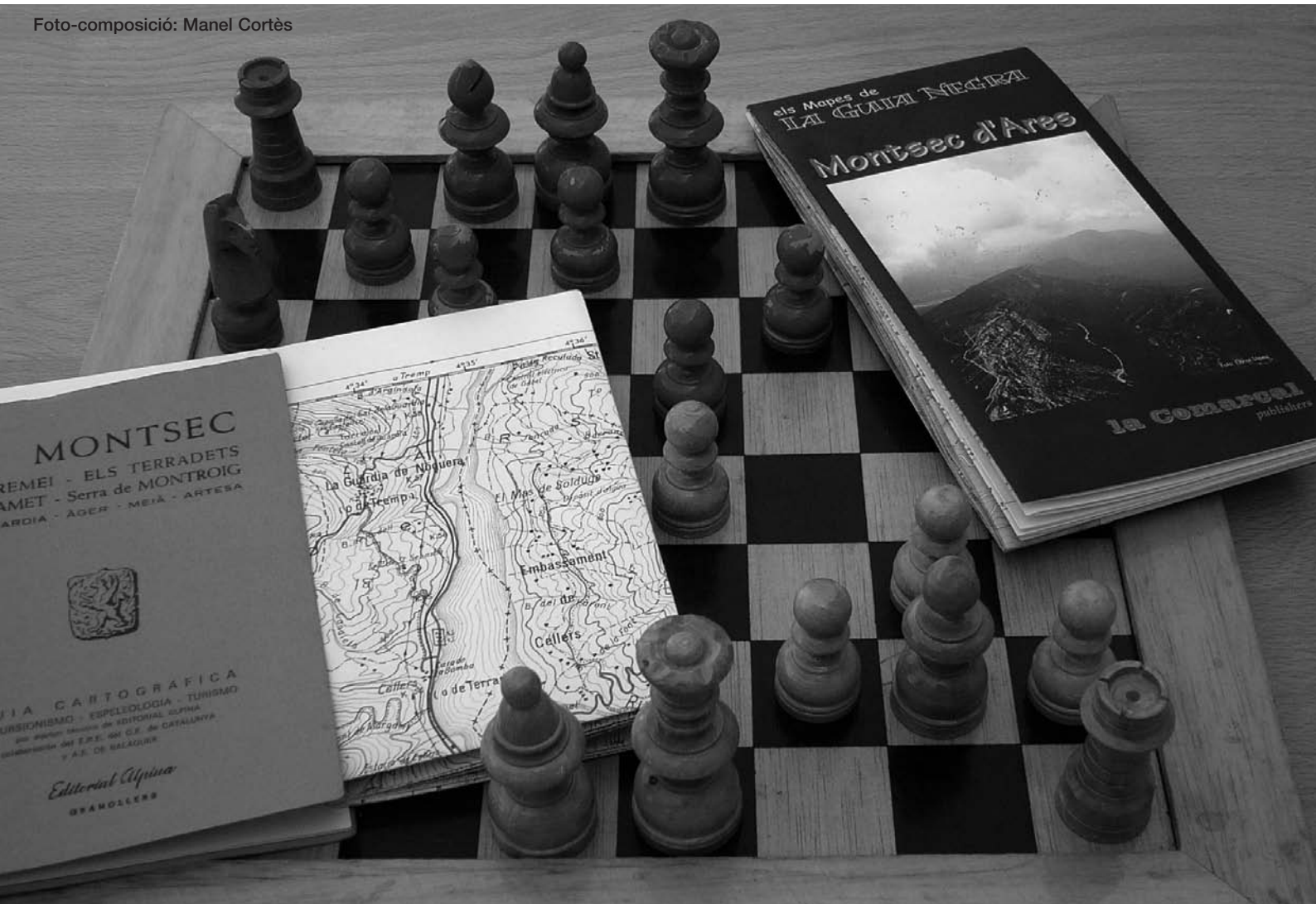
$$S_{64} = [(2 \times 9,223 \times 10^{18}) - 1] / 1 = (2 \times 9,223 \times 10^{18}) - 1 = 1,844 \times 10^{19}$$

Ja tenim el total: Caldria lliurar a en Sessa més de 18 trilions de grans de blat. Què suposa això a la pràctica? De mitjana, en un gram de blat hi entren uns 30 grans (ho hem comprovat) i, per tant, en una tona 30 milions de grans. El tauler d'escacs ens ha proporcionat (donem el resultat directe, per no afegir més càlculs, que tothom pot verificar) més de 600.000 milions de tones. La producció

mundial de blat (dades: FAO, any 2000) és d'uns 600 milions de tones; caldria, doncs, aplegar les collites de tot el planeta al llarg de més de mil anys per poder pagar a l'enginyós Sessa. I què té a veure el Montsec amb tot això? Paciència, que tot arribarà.

Parlem ara de volums. En un cm^3 hi caben de mitjana uns 26 grans (també ho hem comprovat), i això suposa 26.000 grans per litre, i 26 milions per m^3 . La quantitat total de gra esmentada abans ($1,844 \times 10^{19}$ grans) ocuparia, doncs, un volum de 709 km^3 . I ara arribem al Montsec. Podríem, amb tot aquest blat, fer un munt tan gran com la nostra muntanya emblemàtica? Doncs sí, i amb escreix. Per començar, i referint-nos només a la massa que s'alça sobre les planes veïnes: quin volum té, el Montsec? Obtindríem una bona aproximació calculant la superfície coberta per cada una de les corbes de nivell, multiplicant cada superfície parcial per l'equidistància de les corbes (10 metres) del mapa modern a 1/25.000 i sumant el total. Però seria tasca de benedictins calcular el volum de la muntanya d'aquesta manera. Una aproximació matussera, però suficient per al nostre propòsit, la podem aconseguir així: El Montsec d'Ares, per exemple, mesura

Foto-composició: Manel Cortès

17 km des dels Terradets fins a Mont-rebei; d'amplada, uns 6 km de mitjana, i com que la carena es manté quasi sempre per damunt dels 1.400 m amb una altitud màxima de 1.677 m, podem admetre una mitjana de 1.500 m, o sigui uns 0,8 km per damunt de la vall d'Àger o el barranc de Sant Esteve. D'això en resulta:

$$V = 17 \times (6 \times 0,8) / 2 = 40,8 \text{ km}^3$$

El Montsec de Rúbies, al seu torn, mesura uns 12 km de llargada; guardant la proporció, el seu volum seria d'uns 29 km³ que, afegits als del Montsec d'Ares, donen un total de 70 km³ per a tot el Montsec lleidatà. Podem negligir el Montsec de Montgai, per compensar els greus errors en excés d'aquest mètode tan poc acurat.

En definitiva, amb els 709 km³ del blat d'en Sessa, podríem fer deu munts tan grans com el Montsec! Podríem fer, no només el Montsec, sinó també el Boumort, el Sant Gervàs, el Cadí... i en sobraria encara per al Tossal de Moradilla!

Una altra idea de l'exorbitant quantitat de blat que caldria haver pagat a en Sessa ens la dona la següent consideració: l'embassament de Canelles té una cabuda màxima de 576 hm³, o sigui 0,576 km³. Amb tot aquell blat es podrien omplir, doncs, 1.231 embassaments tan grans com el de Canelles. I com a suggeriment final: Catalunya té una superfície de 32.000 km². Escampant a tot el llarg i l'ample de la terra catalana el blat de manera regular, es formaria una capa de més de 22 metres de gruix!

Sessa, però, podia haver estat encara més ambiciós. Podia haver demanat, per exemple, un gra de blat par cada una de les diferents posicions relatives que, prescindint de les regles del joc, poden adoptar les 32 peces dins de les 32 caselles inicials. Aquí suposem que cada una d'elles és individualitzada, que són 32 *persones* diferents. El nombre total és igual al de permutacions, i aquest és 32! (factorial de 32), el producte de la sèrie dels nombres naturals fins a 32: 1x2x3x4x5... x32. Hi ha una fórmula deguda a Stirling, un matemàtic escocès del segle XVIII, que permet calcular el producte amb una bona aproximació, en la qual intervenen, curiosament, dos dels tres nombres fonamentals de les matemàtiques: π , e.

$$n! \approx \text{aprox. } \sqrt{2\pi n} \left(\frac{n}{e} \right)^n$$

Fet el càlcul (del qual fem gràcia al lector) resulta 32! = aprox. 2,624454 x 10³⁵, un nombre format de 36 xifres, enormement més gran que el donat per la petició de Sessa i que ocuparia un volum, no ja de 10 Montsecs, sinó d'uns 10 milions de planetes com la Terra!

Que ningú se sorprengui, però. Hi ha magnituds numerals encara molt més exorbitants. Per exemple, en aquest treball hi entren uns 9.000 caràcters, entre lletres, xifres, signes de puntuació, etc. Quants escrits diferents es podrien fer, amb tots aquests signes? Doncs 9.000!, un nombre que no cap a la imaginació, format per 31.682 xifres, incomparablement més gran que el nombre total d'àtoms de l'Univers. Aquestes permutacions mai les podrem obtenir en la realitat per manca de temps i d'espai. Algú dirà: —Qui sap? potser amb un ordinador molt potent... Doncs no, i no. Suposant que des de l'inici dels temps, ara fa 13.700 milions d'anys amb el Big Bang, un imaginari super-super-ordinador hagués començat a realitzar-les, a raó de mil milions cada segon, tot just hauria aconseguit fins ara una part insignificant del total. Quedi clar que de totes les permutacions matemàticament possibles, la immensa majoria no serien llegibles; altres ho serien, però incoherents, sense cap sentit. N'hi hauria moltes, però, amb significat, contenint tots els pensaments, veritables o falsos, expressables amb aquests 9.000 caràcters, en totes les llengües d'alfabet llatí; i moltes altres es diferenciarien només per una coma, un punt, una lletra... Bé, algú ha dit que un nombre infinit de simis teclejant en un nombre igualment infinit de màquines d'escriure, necessàriament hauria de produir un sonet de Shakespeare. La dificultat rau en el fet que no hi ha prou simis ni prou màquines d'escriure per obtenir allò que l'enteniment humà aconsegueix en un instant d'inspiració.

I és que, malgrat que algú s'entesti a negar-ho, som alguna cosa més que simis.

Manel Cortès

Bibliografia:

Sobre l'origen del joc d'escacs hi ha un preciós relat al llibre de matemàtica recreativa *L'home que calculava*, de Malba Tahan (pseudònim de Julio César de Mello), aparegut originalment en portuguès, i difícil de trobar. Encara més difícil de trobar és *Sugerencias*, de Vicente Gar-Mar, SJ, amb un apassionant capítol titulat "La máquina de pensar", sobre el tema de les permutacions de textos escrits. També Arthur C. Clarke va escriure una narració curta sobre el mateix tema: *The nine billion names of God* (Els nou mil milions de noms de Déu). Per acabar, esmentarem la joia *De la Tabla de Multiplicar a la Integral*, d'Egmont Colerus, on s'estudia tant la qüestió del tauler d'escacs, com a la de les permutacions. Per què avui dia ja no se'n fan, de llibres com aquests?

Raquetes de neu

El propassat 17 de maig es va celebrar a Reus el lliurament dels trofeus de la 1a copa Catalana i el 3r circuit de raquetes de neu. L'acte fou organitzat pel Centre excursionista REDDIS i la FEEC. Vam assistir una nodrida colla de socis i sòcies del Centre.

A la tarda el REDDIS ens va sorprendre amb una caminada cultural per la ciutat modernista amb la visita a l'edifici del Centre de Lectura. La jornada va coincidir amb el festival de circ al carrer que omplia el carrers i places amb bells espectacles.

Al capvespre es va efectuar la presentació i el lliurament de premis. El CEL fou la segona entitat amb més representació a les proves del circuit després precisament del REDDIS. Van completar les sis proves del circuit: Núria Vallverdú, Blai Sales i Joan Torres. Així mateix, van

participar en cinc proves: Jordi Timoneda, Lúdia Tous, Pilar Garcés i Maribel Prado. Finalment, vam acabar la festa amb un sopar aplegat pels/per les companys/es del club organitzador que ens van oferir una felicitació de temporada a tots/es els/les raquetistes.

L'endemà ens van preparar un excursió per la serra de Mussara amb dues modalitats: els més agosarats es van aventurar a fer la ferrata de la Trona, mentre que la resta del grup va anar a l'avenç de la Febró. La trobada va acabar amb un dinar de germanor al refugi de la Mussara.

No podem acabar aquesta nota sense expressar l'agraïment a tots/es els/les participants i col·laboradors del Centre excursionista de Lleida pel seu caliu i participació ja que sense ells no seria possible completar el calendari de les proves del circuit de raquetes.

Joan Torres

Itinerari excursionista núm. 94:

Serra de l'Obac (III)

Als anteriors itineraris 92 i 93, hem descrit sengles recorreguts per la part central i meridional, respectivament, de la Serra de l'Obac, aquesta petita però encisadora muntanya que forma part del massís de Sant Llorenç del Munt, a cavall entre el Vallès Occidental i el Bages. Ara en descriurem un per la zona septentrional, que val la pena conèixer, abans no sigui alterada per la proximitat de la forassenyada pista pavimentada oberta darrerament entre la Mata i el sector de Matarrodona, pista totalment innecessària i que ha suposat la destrucció de milers d'alzines. Ens apropem a aquesta part de la serra com a l'Itinerari 92: des de Lleida, per l'Eix Transversal, fins passada Manresa, per prendre el trencall a Navarces i d'aquí la carretera local BV-1221 en direcció a Talamanca i Terrassa. Passat Talamanca, a l'indret del km 21,2 es troba a mà dreta un trencall que baixa a Mura, poble on iniciarem el camí a peu.

0,00 h. Mura (470 m de mitjana). Poblet pintoresc i costerut, al vessant dret de la Riera de Nespres, edificat a l'entorn de l'església romànica de Sant Martí, que consta de tres naus de diferent època, la més antiga del segle XI. Actualment és lloc de segona residència i estiuatge. Comencem el recorregut baixant per sota de l'església a travessar la Riera de Nespres, per agafar un camí que puja pel torrent de la Blanquera. Tot seguit trobem una bifurcació, on deixem el torrent per seguir cap a mà dreta, per un camí rocallós que puja en direcció W.

0,15 h. Coll de la Creu de la Vila (571 m). Poc abans hem passat a frec de la font de la Coma. Segueix el camí cap al SW, ara planer. Queda a l'esquerra, protegida dins d'una caseta d'obra, la font de la Baga de la Vila, i ens ajuntem a una pista que revolta i va a travessar el torrent dels Codolosos. Es veu a la dreta la casa de la Vila i, enfront, dins d'una balma, els edificis del Puig. Unió amb una bona pista, que seguim cap a mà esquerra.

0,45 h. El Puig de la Balma (540 m), sorprenent i notable edificació bastida dins d'una enorme balma, que consta de diversos pisos. És originària del segle XIII i es troba en bon estat de conservació. Actualment es destina a museu. Al costat té la Casa Nova del Puig, que a més de pagesia es dedica al turisme rural. Seguim per la pista cap al S.

0,55 h. Tenim a l'esquerra la Teuleria. La pista segueix, en una pujada molt suau, prop del torrent i enmig d'atapeïda boscúria de pins i alzines.

1,15 h. Coll Roig (665 m). Pista travessera, que per la dreta ve de Roca Picarda i per l'esquerra va al Puig Andreu. Seguirem en aquesta direcció, deixant de moment el camí de front que baixa al Sot de l'Infern.

1,30 h. Turó de Puig Andreu o de la Creueta (757 m). Gros monòlit de conglomerat enmig de la carena, semblant al Paller de Tot l'Any que hem vist a l'Itinerari 92. No és difícil de pujar-hi, amb una curta grimpada. El

més interessant, però, és la curiosa balma obrada que té al peu, a la seva esquerra, d'antic origen, i les curioses obertures en forma d'espitlleres, que li donen un aspecte de rudimentària fortificació. Retrocedirem fins al coll Roig.

1,45 h. Coll Roig (665 m). Prendrem ara el camí que baixa a migjorn, cap al fons del Sot de l'Infern (sot, aquí, és sinònim de torrent engorjat), les vermelloses parets del qual semblen haver-li donat el nom. Al l'altre costat s'alça, imponent, el turó de Mal Pas.

2,00 h. Llera del Sot de l'Infern (530 m) a l'indret de la font dels Til·lers, que fàcilment ens passarà desaper-

El Turó de Mal Pas, al NW de la serra de l'Obac, deu el seu nom a les dificultats que, per al pas dels animals de bast, oposaven els seus flancs de roca llisa i pendent

cebuda. Torrent amunt hi ha les fonts del Senyoriu i del Plàtan, però no hem de remuntar el torrent, sinó que cal travessar-lo, anant a trobar a l'altre costat un bon camí que puja en direcció S pel costat del torrent de l'Era dels Alls, gira després a ponent i s'ajunta a un camí més ample, que seguirem a mà esquerra.

2,20 h. Coll de la Creu dels Alls (630 m), a la carena del Turó de Mal Pas. L'ample camí gira cap a ponent, vers la propera casa de Puigdoure per baixar després cap al Farell i la riera de la Santa Creu. Si es va sobrat de temps, és interessant anar a veure la dita casa de Puigdoure, amb els cups i la curiosa cova-avenc que feia de cisterna. Altrament, prendrem el camí carener a mà esquerra (E) que va a revoltar cap al Turó de Mal Pas. Aquest és una enorme i feixuga tossa de conglomerat, de formes arrodonides, cap a la qual ens adrecem. El nom li ve de la dificultat que el camí que el voreja oposava al pas de les cavalleries. De fet, hi ha dos camins per vorejar-lo: el de l'esquerra (N), molt perdut, no ofereix cap pas per assolir el cim, però passa per una bonica balma i per les Tres Pinasses, arbre singular. El de la dreta és molt més fressat, i des d'allí és possible enfilar-se al cim, per un grau fàcil de localitzar des del camí, un cop situats a migjorn del turó. Una soca morta, quasi a dalt de tot, és una bona fita.

2,50 h. Turó de Mal Pas (747 m). Esplèndida vista a tot el contorn, presidida per Montserrat, a ponent. Baixar pel mateix grau de pujada fins a retrobar el camí de flanc, que seguim fins al coll a l'altre costat del turó. Abans deixem al davall i a la dreta, la cova del Turó de Mal Pas, d'estreta boca i difícil de trobar, notable per haver servit d'enterrament en època prehistòrica.

3,10 h. Coll E del turó de Mal Pas (685 m), al peu de les balmades parets de l'esmentat turó. El camí segueix cap llevant, planer o en suau pujada. Dalt d'un pujol es deixa a l'esquerra un viarany carener que baixa al sot de l'Infern.

3,25 h. Era dels Enrics (772 m), àmplia plataforma horitzontal de roca a la carena. El camí la travessa i a poc deixa a mà esquerra un corriol que va al sot dels Debanadors, on hi ha una petita balma obrada. El nostre camí gira cap a migjorn i després altre cop a llevant, pujant.

3,50 h. Coll de Boix (874 m), a la carena principal de la serra de l'Obac, recorreguda per un bon camí. En aquest punt coincidim amb l'Itinerari 92 i, lamentablement, també amb la pista pavimentada que puja pel Racó Gran des del torrent del Figueret per seguir de prop la carena i

ha malmès trossos de l'antic i bell camí carener. Seguim en direcció N, deixant a mà dreta un ample camí que revolta cap a la carena de la Castanyera.

3,55 h. Alzina Bonica o Alzina del Vent, arbre singular, corpulent i d'harmonioses proporcions. El camí segueix sempre en direcció N.

4,00 h. Coma d'en Vila, que correctament s'hauria de dir Vila d'en Coma (900 m), antiga masia documentada des del segle XIV, ruïnosa, si bé s'hi ha fet obres de consolidació. Té una petita bassa excavada a la roca. Seguim pel camí carener unes passes encara, però en arribar a un revolt, el deixem (si no ho féssim, aniríem a la gran pagesia de la Mata i al coll d'Estenatlles) per prendre un trencall menys marcat que neix a l'esquerra, baixant. Es deixa un corriol a l'esquerra que baixa al sot dels Debanadors, i després d'un turó que ens queda a la mateixa mà, es va a trobar la carena de Serrallonga, que ja no es deixarà.

4,22 h. Turó dels Ducs o de Rocaprenys (821 m) al peu del qual es deixa a l'esquerra un camí que mena al Puig Andreu, al coll Roig i al Puig de la Balma. Seguim la llarga carena, amb esplèndides panoràmiques que s'estenen fins als Pirineus, amb les feixugues tasses dels turons de Mal Pas i del Montcau més a prop. Es passa pel pla dels Codolosos o de l'Estepar, després del qual s'abandona la carena per seguir-la de prop, pel costat esquerre. El bosc s'ha empobrit força.

4,50 h. El Caragol (660 m), curiosa formació de roca isolada enmig de la carena.

4,55 h. Creuem una pista, per sota d'una línia elèctrica, per seguir encara el camí carener, avall cap al N. Queda enrere el bosc, i ens apropem a les terres de conreu.

5,02 h. Unió amb una pista, que seguirem avall descrivint uns quants revolts.

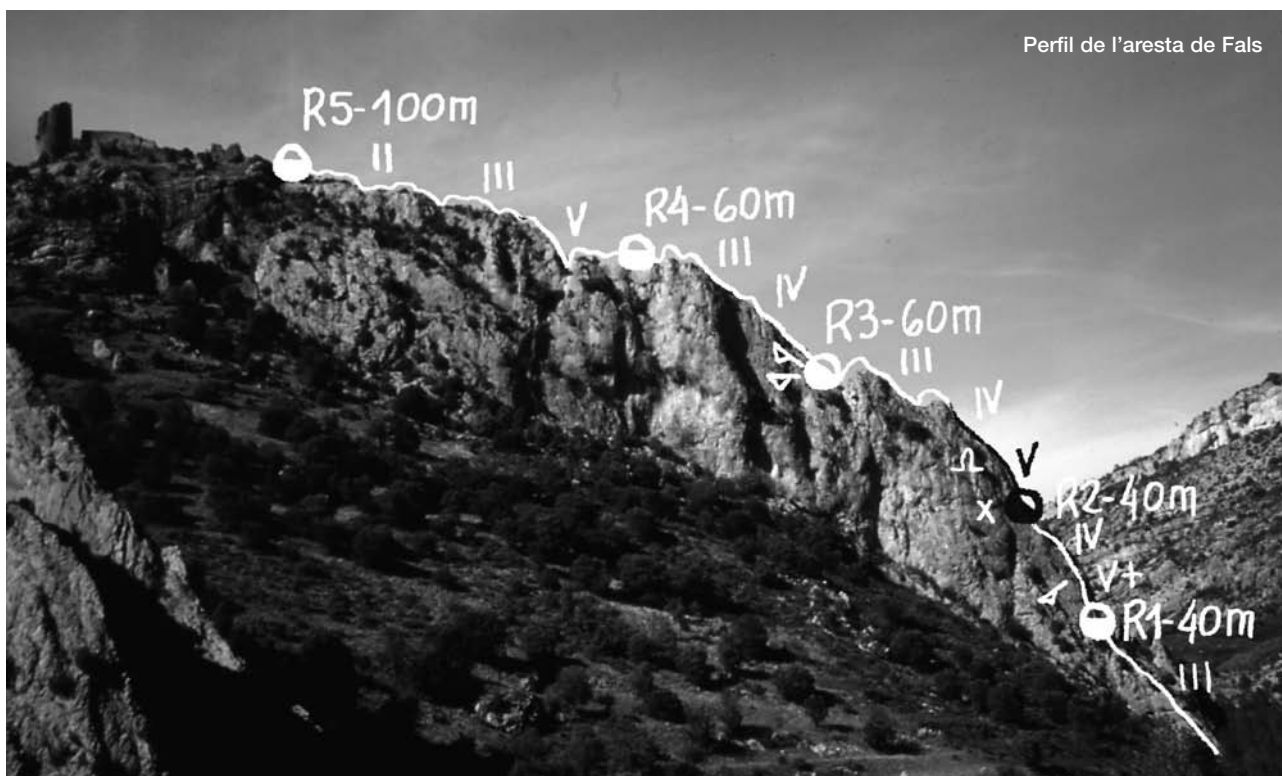
5,07 h. Riera de Nespres, que travessem. A l'altre costat, seguim l'ample vial en direcció a mà esquerra. Som a les primeres cases de Mura.

5,12 h. Mura. Lloc on hem iniciat el recorregut.

Bibliografia i cartografia: V. nota al final de l'Itinerari 92.

Manel Cortès

Tolba: Fals (745 m), aresta sud-est (300 m, V⁺)

A la comarca de la Baixa Ribagorça (Osca), entre la població de Tolba i el congost de Siscar, es troba la penya de Fals amb els seus bancals, la seva masia, la seva ermita i, a dalt de tot, el seu castell. Precisament d'aquest darrer prové el topònim Fals, que segons el gran filòleg i excursionista Joan Coromines, deriva del mot falcó, ja que castells i cingles han estat des de sempre refugi de falcons.

L'indret és summament pintoresc: el castell, les roques i el congost formen un conjunt bonic i harmoniós.

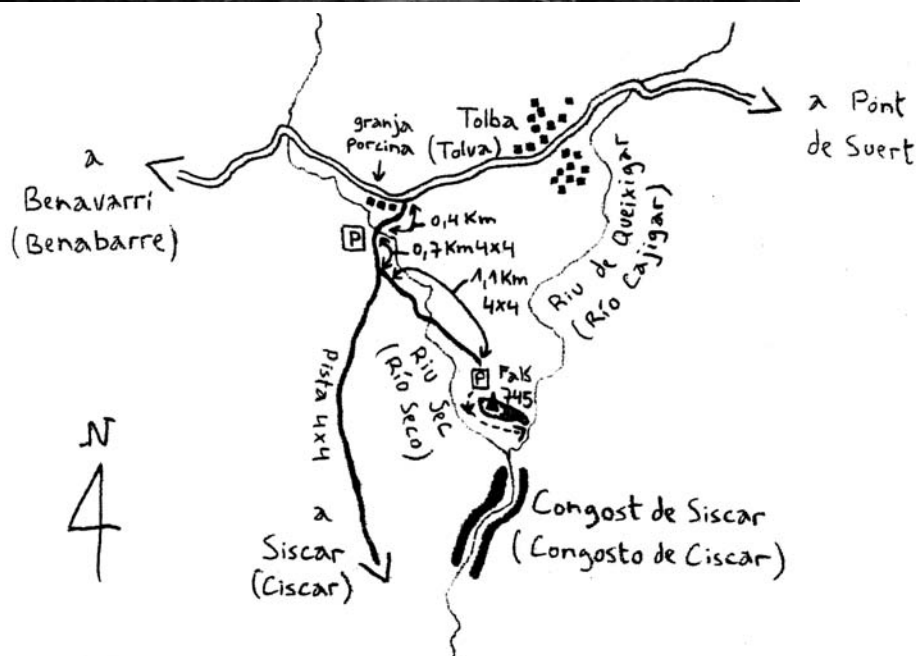
Un dia d'hivern, amb el meu germà, ascendírem la vistosa aresta sud-est que es desprèn del castell, resultant-ne una escalada aèria i força distreta. Si no anem errats, creiem que és la primera via d'escalada de la muntanya. Primera ascensió: 7/1/2007 per Ferran Ullastre (SEAM) i Guillem Ullastre (SEAM).

Material: tascons, *friends* (del 0 al 2) i bagues.

Equipament: 1 espit, 3 claus i 2 bagues.

Roca: calcària.

Època: tot l'any menys a l'estiu.

Croquis aresta de Fals

Ferran Ullastre al Castell de Fals

Foto: Guillem Ullastre

Aproximació: s'hi accedeix per la carretera que va de Lleida a Viella. Poc abans d'arribar a Tolba, agafem a mà dreta (naus d'una granja porcina) una pista difícil que porta a Siscar. Al cap d'un quilòmetre (aproximadament) es troba un trencall que duu a Fals. Si s'hi ha arribat amb cotxe, es pot aparcar prop de la masia i després, caminant, vorejar la penya pel sud, baixant per

bancals abandonats fins arribar al peu de l'aresta sud-est al costat del riu de Queixigar (20' des del cotxe).

Descens: un cop al cim, al costat del castell, baixem fàcilment cap a la masia i el cotxe: evident (5').

Cartografia: I.C.C. 1/50.000 NOGUERA.

Guillem Ullastre

Vertader Verdaguer

Benaurat sigui Sant Corneli gloriós, patró dels excursionistes casats —perquè, penso, en alguna cosa s'han d'entretenir les seves respectives quan ells són trescant per la muntanya amb les seves cabòries—, benaurat sigui, doncs, que ens posa tan precioses i dolces troballes en el nostre pernejar diari per aquestes amargues valls.

Igual que el cim dels tres reis als Ports, o dels tres comtes als Pirineus, una il·lustre editorial de la no menys insigne ciutat de Bais o Vals (que de les dues maneres es pronuncia en català actual) ens ha servit en safata d'or aquesta brillant perla d'orient per als tres vegades mitòmans: els del poeta de la Pàtria, els de la muntanya que culmina la Pàtria amb els seus cims i, també, els de la mateixa Pàtria.

Com a guia, ens porta per les caminades que féu el poeta allà en les acaballes del segle romàntic. N'hi ha de curtes i de llargues, travesses i ascensions, difícils (relativament) i fàcils. En totes, però, ens acompanyen

les descripcions dels llocs per on passa Verdaguer i ens fan acudir a l'esment tants i tants records...

Hi trobem, a més, en cada itinerari les seves poesies que en fan referència. La majoria són de *Canigó*, el nostre (de tots els catalans) poema èpic. També en surten de *L'Atlàntida* i, crec, que alguna de les que va escriure soltes. Totes hi són per elevar-nos espiritualment en les nostres ascensions.

La Pàtria: per a un romàntic com el de Folgueroles i per a nosaltres els seus hereus, és allò intangible, però que trepitgem dia a dia, allò que cerquem inútilment per valls, muntanyes, camins i dreceres, però que només podem trobar dins nostre. Ajudats, això sí, per la seva excelsa poesia.

*...i la tempesta, el torb, l'odi o la guerra
al Canigó no el tiraran a terra,
no esbrancaran l'altívol Pirineu.*

Pau Salla, març de 2008

EL GRUP ESPELEOLÒGIC LLEIDATÀ INFORMA:

Resum de publicacions entrades a la Biblioteca de l'Entitat.

Intercanvi amb la revista *Grallera*:

ENDINS núm. 27. Federació Balear d'Espeleologia:

- El Torrent de Muntanya
- Metal·lúrgia prehistòrica del coure a les muntanyes d'Escorça - Pollença
- Les cavitats de la serra de na Burguesa. Zona 7: Les coves del Pilar i les mines de guix
- Aportaciones al conocimiento de la fauna cavernícola en el conjunto de las coves del Pilar
- El panorama espeleològic de Marratxí
- Mineralogical reconnaissance of caves from Mallorca island
- La cova des Foll: espeleogènesi, geomorfologia, hidrologia, sedimentologia, fauna i conservació
- Estudio preliminar de la fauna invertebrada terrestre de la cova des Foll
- Fossil seeds from the pliocene of Menorca an Eivissa
- Agulles d'ós, domesticació de *Myotragus balearicus*, la cova de la Moleta petita, datacions neolítiques i calcolítiques, productes d'ivori d'elefant i estratigrafia de la balma de son Matge...

ENDINS núm. 28. Federació Balear d'Espeleologia:

- Centenari de la troballa de *Tryphlocirolana moraguesi* a les coves del Drac. Presentació
- La découverte de *Tryphlocirolana*. Moment crucial dans la marche de la biospéologie
- L'essai sur les problèmes biospéologiques d'Emil Racovitza a cent anys de distància
- L'entreprise Biospeologica. Sa création, son activité et ses réalisations
- La naissance et le développement de la biospéologie ante et post Émile Racovitza
- Proteus for scientists and tourists. A history of its

19th century collection and captivity

- Reiseskizzen von der balearen. Der entomologe Friedrich will und Erzherzog Ludwig Salvator
- Importance of discovery of the first cave beetle
- Bioespeleología bética

EL GOUR núm. 6. Grupo Espeleológico Arqueológico – Campillos (Málaga):

- Garganta Verde, Zahara de la Sierra
- Expedició Këf Töghobeit '79
- GUARA: El Paraíso del descenso de barrancos
- Sima del Republicano; El sueño de una conexión subterránea
- Espeleología y trabajo vertical

KARAITZA núm. 13. Unión de Espeleólogos Vascos:

- Áreas calizas en la reserva de la biosfera de Urdaibai
- Descripción de las cavidades formadas en las calizas margosas del karst de Aizkorri
- Picos de europa. Macizo Central o de los Urrieles
- La sierra de Illón (Navascués – Nabaskoze)
- El derecho como ciencia en la espeleología: El régimen jurídico de las cavidades

KOLOSKA núm. 3. Grupo Espeleológico Alavés – Arabako Espeleologi Taldea:

- Estudio preliminar de las áreas kársticas marginales de los Hog-Backs del Valle de Ayala
- Las cavidades del Bosque de Mendoza. Sierra Badaia
- Usos, actividades y alteraciones antrópicas en el Karst de la sierra de Badaia
- Exploraciones espeleológicas en la sierra de Urkila-Aratz
- La Torca del Txiripin. Sierra de Gibijo
- La cantera de Aranbeltz y el futuro del complejo subterráneo de Lezaun Ur Txulo

- Grandes bóvidos en Álava
- Fuentes y surgencias kársticas de Álava
- Espeleólogos de ayer, de hoy, de siempre
- Arabako Pasaia Karstikoak
- Lezeak eta mitologia Araban
- La Torca de la Mira. Sierra de Arkamo
- La Torca de la Dehesa

SUBTERRÁNEA núm. 24 2005/2

Federación Española de Espeleología:

- Espeleología en México, J.02: un nuevo “mil”
- La competición en la espeleología, nuestra experiencia como club organizador
- El karst de Indusi (Euskadi)
- Un sistema de luz mediante LED blancos
- Rápel en simple alargable desde arriba

SUBTERRÁNEA núm. 25 2006/1

Federación Española de Espeleología:

- Aladaglar 2000 – 2005 (Turquía)
- Nuevos descubrimientos en la mítica sima GESM
- Exploraciones en La Mole (Cantabria)
- Norbert Font i Sagué
- Hablemos de bloqueadores de mano

FURADA núm. 12

Federación Galega de Espeleoloxía:

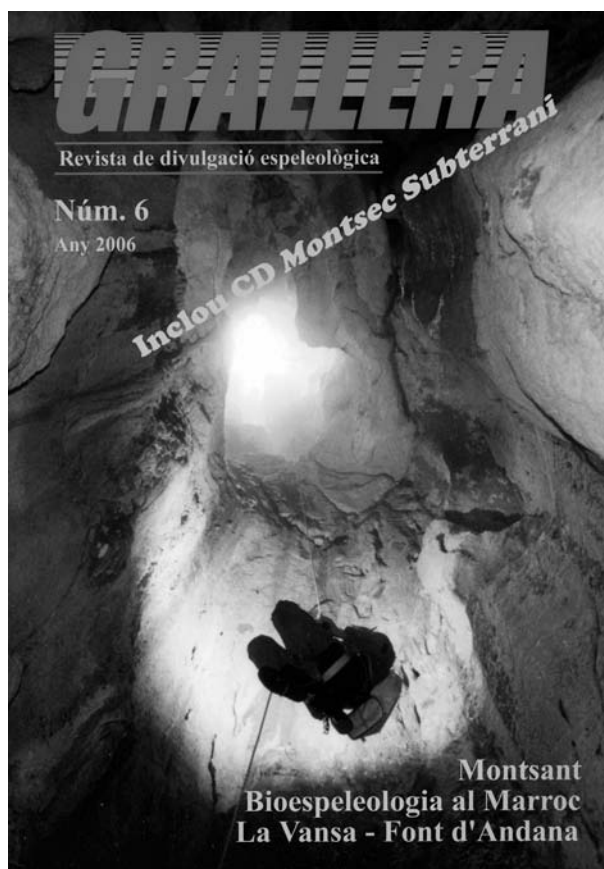
- Cueva Cheve, en México (-1484 m), la más profunda del continente americano
- La Cueva del Sapo, una sima singular
- A Cova do Pico Sacro é de orixe natural
- Unha semana de espeleoloxía infantil-xuvenil en Vegacervera
- 50 aniversario da primeira incursión na Cova do Rei Cintolo
- Las cavidades funerarias del carst de Sagada en Luzón (Filipinas)

- Canons: Ribeiriños y Xallas dos fuertes descensos
- O barranco de Guilfonso, un perigo para os pescadores
- O Rego de Aungalva, o máis grande da zona
- O Barranco de Muras, ideal para os principiantes

CIJA núm. 1

Centro de Estudios Espeleológicos Turolenses:

- Cavidades en Foz Calanda (Bajo Aragón)
- Captura de un dipluro cavernícola en la sima de los Barrancos de Foz Calanda
- La espeleología en Teruel en cifras
- El Caño de la Villa (espeleología urbana)
- Los precursores (Historia de la espeleología en la provincia de Teruel)
- Sima del Sopero (Espeleobuceo)
- La Sima de Frías

Apunts i comunicacions

Benvinguts al Centre:

Jordi Ferrer Cancho
Encarna Companys Ferran
Adriana Aznar Ramells
Judit Moncunill Geniz
Ainhoa Ibarrola Ezker
Antonio Manrique Fernández
Griselda Rosell Prim
Martí Lázaro Rosell
Luis Fernández-Balor Font

Margaretha Elisabeth Mans
Sílvia Campanera Reig
Ester Perisé Duaigües
Carlos Cortés Moragrega
José Luis Martínez Caballero
Fernando Lázaro Ochoa
Laia Lázaro Rosell
Josep Lluís Ruiz Bellot
Francisco José Alhama Poyato

60 anys de PAU

Aquest proppassat 28 de juny, al Xop (Lleida), es va celebrar l'aniversari del Pau Salla. Juntament amb la seva família, hi havia una colla d'amics del CEL. La festa fou molt entranyable, i entre els obsequis que va rebre en Pau, tots fets a casa per indicació d'ell mateix (quadre de flors, fotos, llibre, davantal, bastons, samarreta, etc.), hi va haver un àlbum de fotos del Manel Cortès amb una Oda que l'encapçalava. Aquí us la reproduïm perquè ens serveixi per a tots en entrar a la seixantena:

A un sexagenari novell:

Assolir la seixantena
és cosa ben meritòria:
qui hi arriba, ha fet història
i la seva vida és plena.
Mes els seixanta no vénen,
ai las! sense inconvenients,
i del cos, els components,
tots a queixar-se s'avenen:
L'artrosi, el colesterol,
el reuma i el mal d'esquena,
plegats, a sol i serena,
ja no et deixen mai més sol.
A més, la memòria oblida:
diuen que es va evaporant,
a mesura que van passant
els anys de la nostra vida.
Dels mals, és clar, deixarem
que en tinguin cura, a diari,
el metge i l'apotecari;
mes els records servarem.
A tal fi van destinades
les imatges que aquí vénen;
cap altra intenció no tenen
sinó la de ser mirades,
i que amb elles, el record
d'uns llocs i d'uns bons companys
revisqui, a desgrat dels anys,
i es mantingui viu i fort.